

¶ Trygve Kvithyld (red.). *Narrativt begjær – Om Dag Solstads forfatterskap*. Oslo: LNU/Cappelen, 1999. 288 s. ISBN 82-02-19687-6

Er det slik at litteraturkritikken uskadeliggjør Solstad, slik som han selv trodde sent på 60-tallet? I LNU's nye 'metaserie' der søkelyset rettes mot viktige norske forfatterskap, er det nylig utkommet en antologi om Dag Solstads forfatterskap redigert av Trygve Kvithyld. Forfatterskapet belyses nærmere av i sju inngående studier av Solstads litterære produksjon. Solstad har tidligere gitt uttrykk for en viss mistenksomhet mot litterære analyser: "Fienden er hele tiden på jakt etter forfatteren, for å uskadeliggjøre ham gjennom å definere ham, sette ham på museum eller i litteraturhistorien når den tid kommer" (sitert etter novellen "Spille-ren", 1968). Solstad har i mellomtida fått en dominerende plass i den moderne norske litteraturhistorien og har vært objekt for utrolig mange forskningsprosjekter. Uskadeliggjort er han vel neppe. Trygve Kvithyld som tydeligvis er uenig med Solstad når det gjelder litteraturforskning, mener at det er nødvendig med kritiske nylesninger nettopp for å unngå at verk overhodet blir museumsgjenstander.

Solstads forfatterskap er omfattende, for omfattende til å kunne belyses i ett eneste volum. Poenget med denne nye antologien er også først og fremst å presentere ulike tilnæringsmåter for å vise mangfoldet i forfatterskapet. Samtidig pekes det allerede i forordet på enkelte fellestrekk som går som en rød tråd gjennom Solstads litterære produksjon: den fremmedgjorte helten, samfunnskritikken og "det narrative begjæret etter å utforske, analysere og sette ord på det som i utgangspunktet synes ugjennomtrengelig" (s. 9). Det siste elementet danner grunnlaget for antologiens samlende tanke og tittel.

Det er etter hvert blitt en vane å inndele Solstads forfatterskap i fire faser: Profil-modernismen på 1960-tallet, 70-tallets sosialrealisme, det politiske selvoppgjøret på 1980-tallet og en ny interesse for modernismen på 1990-tallet. Bidragene i antologien er ordnet kronologisk og dekker de ulike periodene. Ordningen av materialet er basert på denne inndelingen.

Jahn Thon tar i åpningsartikkelen “Klassiker, romantiker og kyniker: Solstad på 60-tallet” for seg den første delen av forfatterskapet. Han sammenligner profelistene, gruppen som Solstad var med i, med Jena-kretsen i 1790-årene. Begge periodene var epokeskiftende, preget av “Faderopprøret”. I begge står refleksjonen og den antisentimentale, konstituerende kritikken sentralt. Selve sammenligningen er interessant nok, men det forblir litt utydelig hvilken konsekvens den har for tolkningspraksisen. I tillegg peker Thon på noe han kaller for gjenbruksestetik, Solstads bruk av og dialog med modernismens klassikere. Dette er noe Solstad anvender ulike genre for. Ikke bare ved å peke på likhetstrekk med de tyske tidlig-romantikerne, men også ved en påvisning av Solstads kritisk-reflekterende holdning både overfor sine samtidige og sin egen diktervirksomhet, plasserer Thon Solstad i en tydelig europeisk kontekst. Noe som danner utgangspunkt for en interessant nylesning av Solstads første novellesamlinger *Spiraler* (1965) og *Svingstol* (1967) og hans første roman *Irr!Grønt!* (1969)

Der Thon peker på litteraturhistoriske linjer for å beskrive Solstads 60-talls litteratur, anvender Atle Krogstad en litteratur-teoretisk bakgrunn for sin lesning av romanen *Arild Asnes, 1970* (1971) som historisk dokument. Walter Benjamins historiesyn, og da spesielt avhandlingen om det tyske sørgespilletts opprinnelse, danner grunnlag for en betraktning av framstillingen av samtidsforhold som språklig representasjon. Krogstad trekker her inn Solstads bruk av diskontinuerlige bilder og en allegorisk framstillingsmåte. Ved å framheve Solstads framstillingsmåte klarer Krogstad å betrakte heltens indre splittelse og meningskrise parallelt med mislykkelsen av hans politiske prosjekt. Dette fører til en interessant tolkning av den sosiale, historiske og politiske konteksten boka er skrevet inn i, i forhold til Asnes’ splittelse. Krogstad kunne til fordel ha tatt med andre deler av forfatterskapet som viser samme trekk. Det er noe som ville ha gitt lesningen hans betydelig mer vekt! Heltens lamelse sammenlignes med *Sult*-heltens forfall, men kunne like godt sammenlignes med novellen “Invaliden”(1967) og *Elleve roman, bok atten* (1992) uten å svekke den allegoriske lesningen. Dette er en kritikk som gjelder flere bidrag i antologien. Framstillingsmåten gjør at de bøkene som blir tatt opp, står som dokumenter for en bestemt epoke i Solstads

forfatterskap, og det er i og for seg greit. Men slik blir likhetene verkene imellom og tråden gjennom forfatterskapet unødvendig tildekket.

Atle Kittang lurer på hvorfor Krigstrilogien (1977-1980) er viet så lite oppmerksomhet i litteraturhistorien. Kittang kaller trilogien for “det mest omfattende resultatet av Solstads ambisiøse prosjekt om å skrive sosialrealisme i samsvar med sin kommunistiske overtøyingar”. At bøkene vekket lite interesse da de kom ut skyldtes først og fremst at det kommunistiske tankegods hadde mistet litt av sin aktualitet på slutten av 70-tallet og dertil kom at boka *Prosesen mot Hamsun* tiltrakk seg mye oppmerksomhet. “Er trilogien for mye historie og for lite diktning”? spør Kittang. Spørsmålet er ikke så enkelt å finne et svar på. Ifølge Kittang klarer Solstad å overbevise ham om at romanen er et sosialt vesen, og dermed en sær blanding av et realistisk og et dikterisk prosjekt. Kittang mener på bakgrunn av denne tankegangen at tida kanskje er moden til gjenvurdering av trilogien. Dessverre er argumentasjonen til Kittang litt for tynn til å overbevise meg om det samme.

Trygve Kvithylds lesning av *Roman 1987* inntar største plass i antologien og er etter min mening mest vellykket. Romanen som ble tildelt Nordisk Råds Litteraturpris betraktes som metafiktiv tekst. Og Kvithyld retter søkelyset mot et tema som han mener går som en rød tråd gjennom hele forfatterskapet, men som også viser likhetstrekk med Milan Kunderas bok, *Romankunsten* (1987): heltens forsøk på å finne et språk som gir mening. For å finne et meningsfullt språk utforsker helten flere teksttyper og skrivemåter. I likhet med Jahn Thon trekker også Kvithyld inn gjenbrukseestetikken i sin lesning. Men han betrakter den i metafiktivt perspektiv, som romanens særtrekk. Kvithyld leser i undersøkelsen av andre tekster en undersøkelse av forfatterens eneste arbeidsredskap, nemlig språket. Et forsøk som i *Roman 1987* mislykkes og ender opp i resignasjon. Dette i motsetning til utviklingen i romanen *Arild Asnes, 1970*. De to bøkene viser samme grunnmønsteret, men fører til forskjellige veier. I *Arild Asnes, 1970* finner helten et språk han kan uttrykke seg med, mens utviklingen i *Roman 1987* beveger seg mot språkløshet. Alt i alt presenterer Kvithyld en fin og spennende lesning.

Nora Simonhjell leser *Elleve roman, bok atten* i lys av motsetningsparet erindring og fascinasjon, knyttet til tidsoppfattelsen i romanen. Hun er

opptatt av å finne ut hvordan heltens fascinasjon for menneskene rundt ham endrer seg. I likhet med Atle Krogstad leser også Simonhjell Solstad i lys av Walter Benjamins filosofi for å tolke bruddene i teksten. Og her vektlegger hun spesielt Benjamins tanker om erindringen og labyrintmotivet. Relevansen av Jean Baudrillards teori om fascinasjonen virker lite overbevisende. Riktignok utgjør fascinasjonen en stor del av analysegrunnlaget, men det hele er teoretisk sett for lite gjennomarbeidet.

Geir Hjorthol er opptatt av sammenhengen mellom det private og det samfunnsmessige i forholdet til subjektet i *Genanse og verdighet* (1994). Her tjener Lacan og Zizek som teoretisk grunnlag. I tillegg tar han opp navnesymbolikken, men det ville ha styrket Hjorthols tolkning betydelig hvis han ikke bare hadde beskjeftiget seg med hovedpersonene men også hadde tatt med bipersonene i romanen.

En verdig avslutning av antologien er Yngve Sandhei Jacobsens artikkel "Nattens refleksjoner – *Om blikket i Professor Andersens natt*". Forfatteren fokuserer på blikkets utforming og posisjoner i *Professor Andersens natt*, og bruker det som innfallsvinkel til en lesning av denne romanen og resten av forfatterskapet. Jacobsen peker blant annet på bristen mellom observasjon og artikkelasjon, og dermed på forbindelsen mellom vitnemålets og skrivehandlingens problem.

Antologien har delvis oppnådd sitt mål, nemlig det å "sette ulike tolkningsmåter sammen i en bok for å anskueliggjøre mangfoldet". Det er mange fine analyser her som greier å vise mangfoldet og som oppmuntrer til videre lesning av Solstad. Samtidig er det synd at det ikke er blitt fokusert mer på likhetstrekkene i forfatterskapet, og de ulike måtene de er brukt på. Mest vellykket er da også de lesningene som klarer å relatere funnene til resten av forfatterskapet. Tolkningene seg imellom byr også på flere tilknytningspunkter hvis man leser dem nøye. Og nettopp dette blir litt maskert ved framstillingen her, noe redaksjonen kunne ha forebygget. De står for mye for seg. Redaksjonsarbeidet kan aldri være helt feilfritt, men de konsekvente feilstavelsene av 'fremmede' navn (bl.a. Stendahl istedenfor Stendhal hos Simonhjell) er pinlig. I sær i ett verk som sies å ha "et akademisk tilsnitt" og som henvender seg blant annet til studenter og elever!

Suzze van der Poll, Universiteit van Amsterdam